Evaluaties evalueren

Naar betere inzichten en effectiever gebruik van periodieke rapportages

2026

Algemene Rekenkamer

Inhoud

1. Over dit onderzoek | 3

1.1 Aanleiding | 3

1.2 Evaluaties binnen de Rijksoverheid | 4

1.3 Waar hebben we naar gekeken? | 5

1.4 Wat kunnen een minister en de Tweede Kamer met een periodieke rapportage? | 6

2. Conclusies en aanbevelingen | 8

2.1 Conclusies | 8

2.2 Aanbevelingen | 10

3. Inzichten uit periodieke rapportages | 12

3.1 Inzicht in beleidsresultaten in de praktijk | 15

3.2 Evaluatieprogrammering | 17

3.3 Besparingsopties | 17

4. Gebruik van periodieke rapportages | 19

4.1 Gebruik in de Tweede Kamer | 19

4.2 Gebruik door ministers | 21

5. Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer | 23

5.1 Reactie van de minister van Financiën | 23

5.2 Nawoord | 24

Bijlagen | 25

Bijlage 1 Overzicht conclusies, aanbevelingen en reactie minister van Financiën | 26

Bijlage 2 Literatuur | 27

Bijlage 3 Methodologische verantwoording | 28

Bijlage 4 Onderzochte periodieke rapportages | 32

Bijlage 5 Eindnoot | 33

1.
Over dit onderzoek

1.1 Aanleiding

Evaluaties zijn van essentieel belang om verantwoording af te leggen over behaalde resultaten met de inzet van publiek geld. Met deze inzichten kunnen de prestaties van de Rijksoverheid worden verbeterd. De Algemene Rekenkamer vindt het daarom belangrijk dat evaluaties van voldoende inzichten geven over behaalde resultaten en dat zij worden benut.

Nederland kent een uitgewerkt stelsel voor het evalueren van beleid. Het stelsel kent duidelijke regels en procedures voor het waarborgen van de kwaliteit en onafhankelijkheid van evaluaties. Tegelijkertijd is gebleken dat dit in het verleden geen garantie was voor het verkrijgen van goede inzichten. Om die reden voerde het kabinet Rutte II vanaf 2017 de 'Operatie Inzicht in Kwaliteit' uit, met als doel om het inzicht in de resultaten van beleid te verbeteren. In 2021 concludeerden wij dat de Operatie maar ten dele was geslaagd. We vonden het daarom belangrijk dat ook in jaren daarna voldoende tijd, energie en aandacht geïnvesteerd zou worden om tot een substantieel beter inzicht in de effecten van beleid te komen en om van dat inzicht te leren (Algemene Rekenkamer, 2021a).

De Tweede Kamer gaf in 2023 via een motie aan dat zij nog steeds onvoldoende in staat werd gesteld om de doeltreffendheid en doelmatigheid van de rijksuitgaven volledig door te lichten (Tweede Kamer, 2023a). De Commissie voor de Rijksuitgaven heeft naar aanleiding daarvan een aantal verbeteracties geformuleerd met name op het gebied van evaluaties (Tweede Kamer, 2023b). De minister van Financiën heeft verbeteringen doorgevoerd. Zo ontvangt de Tweede Kamer sinds 2025 jaarlijks op

Verantwoordingsdag een overzicht van de opvolging van aanbevelingen uit evaluaties (Minister van Financiën, 2024) en is er een website waarop alle evaluaties staan weergegeven, inclusief planning. We ondersteunen de initiatieven om het evaluatiestelsel te verbeteren.

Na overleg met de Commissie voor de Rijksuitgaven hebben wij besloten om onderzoek te doen naar periodieke rapportages (Tweede Kamer, 2023b). Dit zijn evaluaties die uitspraken doen over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid voor een samenhangend beleidsterrein. Ze zijn bij voorkeur gebaseerd op eerder uitgevoerde evaluaties en moeten helpen toekomstig beleid te verbeteren.

Dit rapport bevat onze bevindingen over de inzichten die deze periodieke rapportages bieden, en de manier waarop ministers en de Tweede Kamer ze gebruiken. Tegelijk met dit rapport publiceren we in 7 verantwoordingsonderzoeken de resultaten van ons onderzoek naar de periodieke rapportages van de betreffende ministeries.

Dit rapport staat niet op zichzelf. Het maakt deel uit van een doorlopende inspanning van alle betrokkenen om het evaluatiestelsel te verbeteren. Zo sluiten wij met dit rapport aan op onze brieven bij de begrotingen, waarin wij sinds 2024 aangeven welke verbetermogelijkheden we zien in de evaluatieprogrammering van de ministeries, en welke evaluaties bijzondere aandacht van de Tweede Kamer zouden mogen krijgen. Een goede verantwoording begint immers bij een goede begroting.

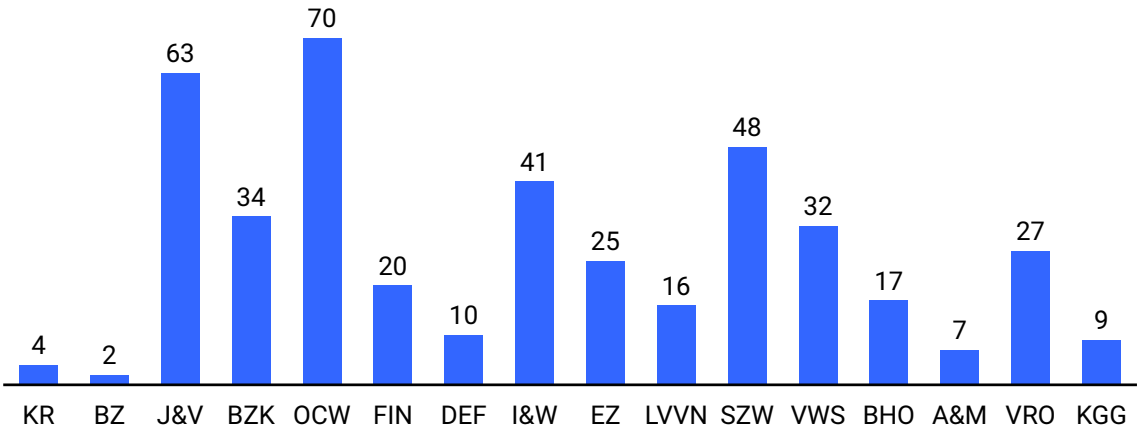
Aandacht voor goede evaluaties en het gebruik daarvan is geen technisch onderwerp. Het raakt aan de kern van het functioneren van ministeries. Goede evaluaties zijn voor het kabinet, de Tweede Kamer en alle belanghebbenden essentieel om te leren van het verleden en toekomstige maatregelen te verbeteren. Zo zijn voor de Tweede Kamer inzichten uit goede evaluaties van groot belang voor de invulling van een van haar belangrijkste rechten: het budgetrecht om te beslissen waar het belastinggeld van alle burgers en bedrijven aan wordt besteed en te controleren of dat ook leidt tot de afgesproken resultaten.

1.2 Evaluaties binnen de Rijksoverheid

Ministeries laten in 2026 meer dan 400 evaluaties uitvoeren (zie Figuur 1). Dat blijkt uit de Strategische Evaluatie Agenda's (SEA's). In elke begroting is een SEA opgenomen. Ministers geven daarin per samenhangend beleidsthema (zoals bijvoorbeeld Luchtvaart, Financiering Staatsschuld of Klimaatbeleid) aan welke evaluaties staan geprogrammeerd.

Figuur 1 *Evaluaties in 2026 volgens de SEA's*

Ministeries voeren volgens de SEA's meer dan 400 evaluatie- en monitorrapportages uit in 2026

De Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE 2022) bevat de regels voor het uitvoeren van evaluatieonderzoek binnen de Rijksoverheid. Deze regeling schrijft ook voor dat elke minister eens in de 4 tot 7 jaar alle inzichten op een samenhangend beleidsthema samenbrengt in een *periodieke rapportage*. Daarin moeten uitspraken staan over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid en lessen voor het verbeteren van het beleid in de toekomst. Ook voor andere typen evaluaties geeft de RPE aan waar ze aan moeten voldoen. Een goed gevulde SEA met een breed palet aan evaluaties geeft de minister en de Tweede Kamer niet alleen inzicht, maar maakt het ook mogelijk dat de minister een goede periodieke rapportage kan opstellen. In onze brieven bij de begrotingen benadrukken we daarom het belang van een goede evaluatieprogrammering.

Voor 2026 staan er volgens de SEA's 13 periodieke rapportages gepland. Daarmee heeft de Tweede Kamer een instrument om het beleid in samenhang te kunnen beoordelen. De minister moet de Tweede Kamer op de hoogte stellen van de opzet van de periodieke rapportages en de Tweede Kamer kent een vaste behandelwijze voor periodieke rapportages.

1.3 Waar hebben we naar gekeken?

Wij hebben 18 periodieke rapportages van 7 ministeries onderzocht. We hebben specifiek naar periodieke rapportages gekeken, en niet naar andere typen evaluaties. Periodieke rapportages geven bij uitstek zowel de ministers als de Tweede Kamer diepgaand inzicht over een langere periode in de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid.

Wij hebben onderzoek gedaan naar:

1. De vraag of periodieke rapportages inzichten bieden over de resultaten van het beleid (doeltreffendheid en doelmatigheid) en het daarvoor ingezette geld;
2. Het gebruik van periodieke rapportages door de minister en de Tweede Kamer.

We hebben gekeken naar periodieke rapportages van de ministeries van Buitenlandse Zaken (BZ), Financiën, Infrastructuur en Waterstaat (I&W), Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN), Klimaat en Groene Groei (KGG), Defensie en tot slot naar de rapportages over het begrotingshoofdstuk Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp (BHOS).[1] Het gaat om periodieke rapportages die in 2024 en in 2025 aan de Tweede Kamer zijn aangeboden. Voor het eerste onderdeel hebben we getoetst in welke mate de periodieke rapportages aan de regels voldoen die daarvoor gelden (deze regels stellen eisen aan inzicht in geld doeltreffendheid en doelmatigheid, zie paragraaf 2.4) en hebben we in kaart gebracht of ze inzichten bieden in de resultaten van het beleid in de praktijk. Voor het tweede onderdeel hebben we de kabinetsreacties op deze periodieke rapportages onderzocht en hebben we in kaart gebracht hoe de Tweede Kamer ze heeft geagendeerd en behandeld. In de bijlage staat een nadere toelichting op de aanpak van dit onderzoek. We geven daarin aan hoe we de periodieke rapportages hebben beoordeeld en hoe we met de onderliggende informatie zijn omgegaan (zie bijlage 3).

1.4 Wat kunnen een minister en de Tweede Kamer met een periodieke rapportage?

Een minister kan periodieke rapportages inzetten voor 2 doelen. Allereerst om lessen te trekken uit het verleden en op basis daarvan het beleid aan te passen. Vanuit deze invalshoek is leren uit een evaluatie om beleid te verbeteren de belangrijkste functie van een periodieke rapportage. Daarnaast gebruiken ministers de rapportage ook om zich te verantwoorden over het gevoerde beleid richting de Tweede Kamer. Daarbij staat het zo goed mogelijk inzicht bieden in of met het gevoerde beleid en het daarvoor ingezette geld de beoogde doelen zijn behaald centraal.

Ministers informeren de Tweede Kamer vooraf over de invulling van een periodieke rapportage. Dat doen zij op verzoek van de Tweede Kamer via de zogenaamde ‘Harbersbrief’ waarmee elke minister het plan van aanpak van een periodieke rapportage aan de Tweede Kamer voorlegt. Op deze manier kan de Tweede Kamer met de minister overleggen over de opzet van een periodieke rapportage.

Als de periodieke rapportage is afgerond en aan de Tweede Kamer is aangeboden, kan de Tweede Kamer met de informatie uit de periodieke rapportage het beleid van de minister controleren en bijsturen, maar ook begrotingsvoorstellen en jaarverslagen beoordelen. Daarmee zijn deze rapportages ook een belangrijk instrument voor het invullen van het budgetrecht van de Tweede Kamer.

Een goede periodieke rapportage biedt namelijk inzicht in de volgende elementen:

- De doelen en de onderbouwing van het beleid (beleidstheorie);
- Of de doelen zijn gehaald door de inzet van beleid (doeltreffendheid);
- Of dat tegen zo min mogelijk kosten is gebeurd (doelmatigheid);
- Mogelijke besparingen op dit beleidsterrein en gevolgen daarvan (de RPE schrijft voor dat een periodieke rapportage een besparingsoptie van 20% van het onderzochte budget moet bevatten).

Met deze informatie kan de Tweede Kamer de minister:

- bevragen over uitkomsten van de periodieke rapportage;
- bevragen over de opvolging van lessen;
- verzoeken nader onderzoek te doen of om beleid bij te sturen, bijvoorbeeld via een motie.

2. Conclusies en aanbevelingen

2.1 Conclusies

Hoewel verbeteringen nodig zijn, geven periodieke rapportages inzichten in de resultaten van het beleid. Maar de Tweede Kamer maakt er nog weinig gebruik van. Dat zijn de belangrijkste uitkomsten van ons onderzoek.

1. Periodieke rapportages geven inzichten in de beleidsresultaten in de praktijk, maar verbeteringen zijn nodig

Wij concluderen dat de periodieke rapportages die wij onderzochten op de meeste punten aan de regels voldoen. Maar nog te vaak gaan de uitspraken niet over de vraag wat de resultaten in de praktijk zijn. Daarmee bedoelen we dat deze betrekking hebben op de relatie tussen de inzet van publiek geld en de maatschappelijke effecten, vaak voor burgers en bedrijven.

Aanvullend op wat volgens de regels verplicht is, vinden wij het belangrijk dat periodieke rapportages zoveel als mogelijk uitspraken doen over effecten in de praktijk. Daarom hebben wij onderzocht hoe vaak periodieke rapportages daar uitspraken over doen. We zien dat periodieke rapportages in net iets meer dan de helft van de onderzochte gevallen (56%) voor een aanzienlijk deel van het onderzochte beleid inzicht geven in de vraag of de doelen in de praktijk worden bereikt door de inzet van publiek geld (doeltreffendheid). In 39% van de onderzochte gevallen gebeurt dat voor een gedeelte van het onderzochte beleid. Uitspraken over of de vraag of resultaten in de praktijk tegen zo min mogelijk kosten zijn bereikt (doelmatigheid) zien we veel minder: in 22% van de onderzochte gevallen geven periodieke rapportages die inzichten voor een aanzienlijk deel van het beleid en in 50% doen ze dat voor een gedeelte van het beleid.

Er zijn ook verbeteringen nodig:

- Het ontbreekt nog aan bruikbare onderliggende evaluaties waarop de periodieke rapportage zich kan baseren. We zagen in de onderzochte periodieke rapportages regelmatig opmerkingen over het ontbreken van onderliggende evaluaties of over de kwaliteit daarvan. De Strategische Evaluatieagenda (SEA) die hiervoor de basis vormt is in aantallen evaluaties goed gevuld, maar deze evaluaties zijn vaak niet bruikbaar genoeg om de vraag of het beleid ook doeltreffend en doelmatig is geweest te beantwoorden.
- In de huidige vorm hebben de besparingsvarianten weinig toegevoegde waarde. Elke periodieke rapportage moet volgens de regels ook een besparingsvariant van 20% van het budget bevatten. 72% van de onderzochte periodieke rapportages bevat zo'n optie, maar in 44% van het totaal aantal periodiek rapportages zijn deze niet gebaseerd op de uitkomsten van de periodieke rapportage. Er is dan sprake van een algemene korting op het budget ('kaasschaaf'), waarbij geen duidelijke keuzes worden gemaakt.

2. De Tweede Kamer maakt nog weinig gebruik van periodieke rapportages

Ondanks dat de periodieke rapportages inzichten opleveren over beleidsresultaten in de praktijk, zien we dat de Tweede Kamer in de praktijk hier nog weinig gebruik van maakt. Van de 18 onderzochte periodieke rapportages, had de Tweede Kamer in 15 van deze gevallen al besloten hoe zij deze rapportages zou behandelen. 10 daarvan werden samen met de kabinetsreactie geagendeerd voor een commissiedebat.
In zo'n commissiedebat kunnen tientallen agendaonderwerpen aan de orde komen. In slechts 2 debatten werd door Kamerleden verwezen naar de periodieke rapportage. Ook het aantal periodieke rapportages waarover schriftelijke vragen werden ingediend of op basis waarvan een motie werd ingediend, was beperkt (respectievelijk 5 en 1 van de 15).

Ministers geven in hun reacties vaak aan dat zij de lessen uit periodieke rapportages overnemen en kondigen concrete acties aan om deze in de praktijk uit te voeren.
De Tweede Kamer zou deze concrete acties bijvoorbeeld kunnen volgen.

Aanvullend op bovenstaande twee deelconclusies, stellen we vast dat de regelgeving voor evaluaties ruimte biedt voor verschillende type evaluaties. Dat maakt het voor ministers bijvoorbeeld mogelijk om evaluaties beter te richten op specifieke knelpunten tijdens de uitvoering van beleid.

2.2 Aanbevelingen

Wij ondersteunen de recente initiatieven van de Tweede Kamer en de minister van Financiën om het evaluatiestelsel te versterken. Leren van het verleden en publieke verantwoording afleggen zijn belangrijke onderdelen van goed openbaar bestuur. Besteding van publiek geld vraagt om die reden altijd om inzicht in de resultaten die daarmee worden bereikt. Om de nodige vervolgstappen te zetten hebben we 2 aanbevelingen voor de minister van Financiën, en een oproep aan de Tweede Kamer.

We bevelen de minister van Financiën het volgende aan:

1. De minister van Financiën laat de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek in 2026 evalueren en mogelijk herzien. Besteed daarbij in het bijzonder aandacht aan de 20%-besparingsvariant: op welke manier kan de minister besparingsopties zinvol opstellen en gebruiken? Dit sluit aan op een motie die de regering oproept om bij periodieke rapportages expliciet en volwaardig beleidsopties voor 20% uitgavenreductie voor te leggen aan de Tweede Kamer (Tweede Kamer, 2026). We zien op basis van ons onderzoek de volgende denkrichtingen:
   - Laat de 20%-besparingsvariant beter aansluiten op inzichten over doeltreffendheid en doelmatigheid in de praktijk.
   - Betrek de politiek-bestuurlijke context bij het bepalen van de wenselijkheid van een besparingsoptie. Binnen begrotingen waar de komende jaren veel extra middelen beschikbaar komen (zoals Defensie) zijn vooral goed onderbouwde plannen gewenst. De ministers kunnen de inzichten en lessen uit de periodieke rapportages gebruiken om bij te sturen op lopend beleid of bij nieuw beleid de keuzes en mogelijke intensiveringen beter te onderbouwen. In gevallen waar uitgaven meerjarig juridisch vastliggen geeft een besparingsoptie voor die uitgaven op korte termijn weinig handelingsperspectief, maar voor de lange termijn kan het effect van wetsaanpassing worden uitgewerkt. In andere gevallen waar uitgaven verdragsrechtelijk of contractueel vastliggen heeft een besparingsoptie weinig zin.
2. Breng actief bij ministers onder de aandacht dat de huidige regelgeving ruimte biedt voor verschillende typen evaluaties. De minister van Financiën kan vanuit zijn verantwoordelijkheid voor het rijksbrede evaluatiestelsel het volgende benadrukken:
   - Het uitgangspunt van een periodieke rapportage moet zijn om zoveel mogelijk uitspraken te doen over de praktijk. Dat kan door de vraag centraal te stellen of de inzet van publiek geld de gewenste effecten voor burgers en bedrijven heeft opgeleverd. Hoewel de huidige regels uitspraken over de praktijk niet verplicht stellen laat ons onderzoek zien dat dit vaak mogelijk is.

- Voor een periodieke rapportage kan ook nieuw onderzoek uitgevoerd worden, als blijkt dat in de basis onderliggende evaluaties ontbreken. Zo kunnen uitspraken die we regelmatig tegenkomen als ‘er is onvoldoende informatie beschikbaar’ worden voorkomen.
- Evaluaties kunnen zich, naast op resultaten in de praktijk, ook richten op knelpunten tijdens de uitvoering en/of veranderingen van beleid. Op die manier krijgt de minister een completer beeld van mogelijke verbeteringen. Aandacht voor deze aspecten in de evaluaties mag niet ten koste gaan van de vraag of de beleidsresultaten in de praktijk zijn behaald.
- Streef naar toegankelijke, kritische en beknopte periodieke rapportages met onderbouwde besparingsvarianten, die het gebruik door de Tweede Kamer kunnen bevorderen.

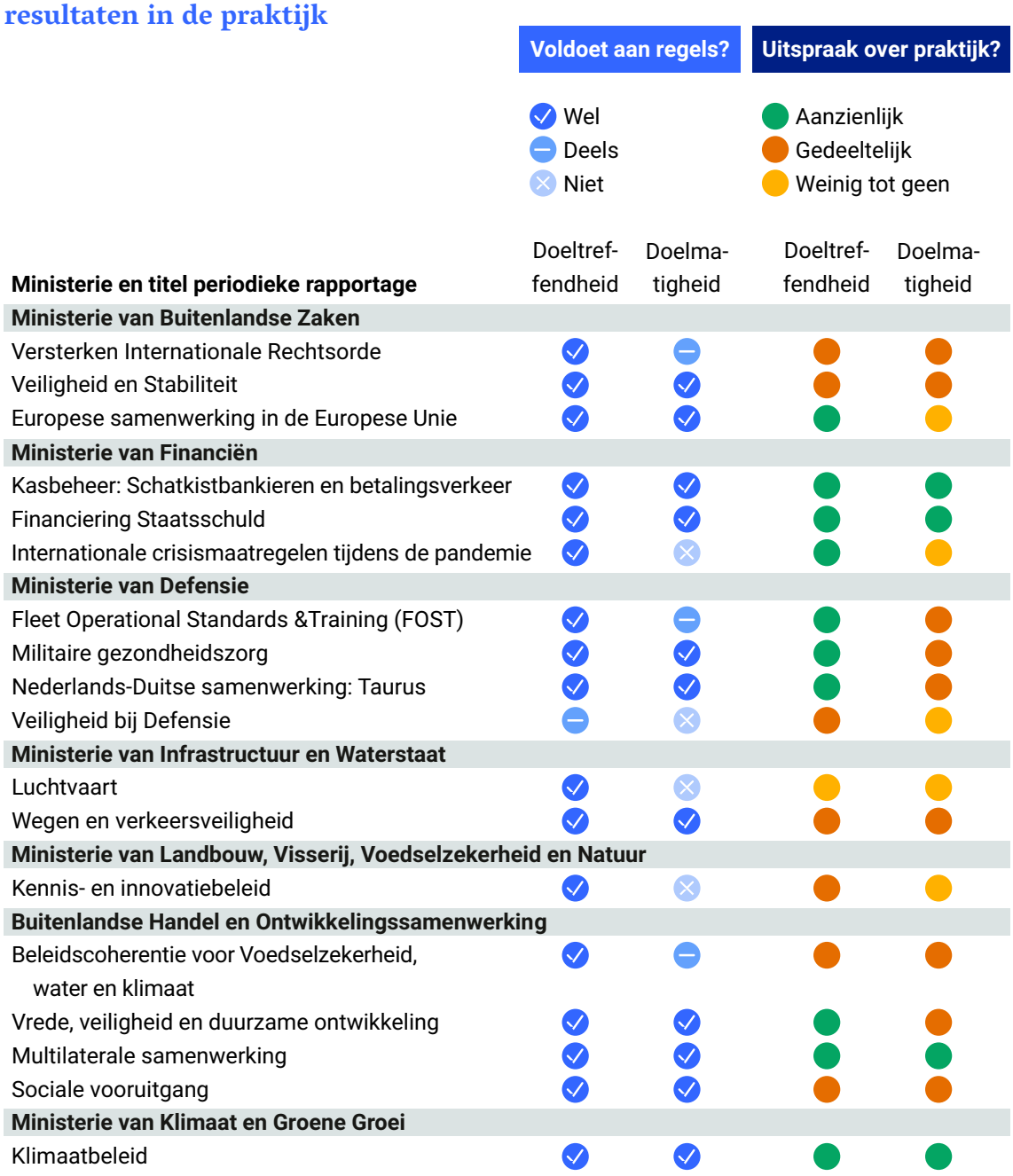
Tot slot wijzen we de Tweede Kamer erop dat het met periodieke evaluaties een waardevol instrument in handen heeft en daar meer gebruik van kan maken. Periodieke rapportages geven een goed beeld van de stand van zaken op een heel beleidsthema. Ze geven inzicht in de besteding van geld, doen uitspraken over het wel of niet behalen van beleidsdoelen en bevatten besparingsopties. Uit ons onderzoek blijkt dat, alhoewel verbeteringen nodig zijn, deze evaluaties vaak aanzienlijk of in ieder geval gedeeltelijk inzichten geven in de resultaten van het beleid in praktijk. Actieve behandeling van deze evaluaties versterkt de mogelijkheden om beleid van de minister te controleren en bij te sturen, maar ook om begrotingsvoorstellen en jaarverslagen te beoordelen. De Handreiking periodieke rapportages van de Tweede Kamer is daarvoor een bruikbaar hulpmiddel (Tweede Kamer, 2025). Daarmee zijn periodieke rapportages ook een belangrijk instrument voor het invullen van het budgetrecht van de Tweede Kamer. Met deze oproep sluiten we aan op aanbevelingen van de Tweede Kamerwerkgroep ‘Voor een Kamer die Werkt’. Zij adviseerden onder andere aan Kamerleden onder het motto ‘ken je instrumenten’ om goed gebruik te maken van de beschikbare informatie.

3. Inzichten uit periodieke rapportages

Periodieke rapportages voldoen op de meeste punten aan de *regels* van de RPE. Uit de linker twee kolommen in figuur 2 blijkt of de onderzochte periodieke rapportages voldoen aan de regels.
Maar nog te vaak gaan die uitspraken niet over de vraag wat de resultaten in de *praktijk* zijn. Daarmee bedoelen we dat deze betrekking hebben op de relatie tussen de inzet van publiek geld en de maatschappelijke effecten, vaak voor burgers en bedrijven. Aanvullend op wat volgens de regels verplicht is, vinden wij het belangrijk dat periodieke rapportages daar zoveel als mogelijk uitspraken over doen. De rechter twee kolommen van het figuur laten zien in welke mate de onderzochte periodieke rapportages inzichten geven in de resultaten in de praktijk. In de box onder het figuur gaan we nader in op het verschil tussen deze de regels in de RPE en beleids-resultaten in de praktijk.

Figuur 2 *Overzicht Periodieke rapportages*

Periodieke rapportages vaak conform regels en met uitspraken over resultaten in de praktijk

Ministerie en titel periodieke rapportage	Doeltreffendheid	Doelmatigheid	Doeltreffendheid	Doelmatigheid
Ministerie van Buitenlandse Zaken				
Versterken Internationale Rechtsorde	✓	−	●	●
Veiligheid en Stabiliteit	✓	✓	●	●
Europese samenwerking in de Europese Unie	✓	✓	●	●
Ministerie van Financiën				
Kasbeheer: Schatkistbankieren en betalingsverkeer	✓	✓	●	●
Financiering Staatsschuld	✓	✓	●	●
Internationale crisismaatregelen tijdens de pandemie	✓	✗	●	●
Ministerie van Defensie				
Fleet Operational Standards &Training (FOST)	✓	−	●	●
Militaire gezondheidszorg	✓	✓	●	●
Nederlands-Duitse samenwerking: Taurus	✓	✓	●	●
Veiligheid bij Defensie	−	✗	●	●
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat				
Luchtvaart	✓	✗	●	●
Wegen en verkeersveiligheid	✓	✓	●	●
Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur				
Kennis- en innovatiebeleid	✓	✗	●	●
Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking				
Beleidscoherentie voor Voedselzekerheid, water en klimaat	✓	−	●	●
Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling	✓	✓	●	●
Multilaterale samenwerking	✓	✓	●	●
Sociale vooruitgang	✓	✓	●	●
Ministerie van Klimaat en Groene Groei				
Klimaatbeleid	✓	✓	●	●

Over 'voorwaarden voor' versus doeltreffendheid en doelmatigheid in de praktijk

Het streven van evaluaties zou moeten zijn om zo goed mogelijk uitspraken te doen over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid in de praktijk. We bedoelen daarmee uitspraken die gaan over de relatie tussen de inzet van publiek geld en de maatschappelijke effecten die daardoor worden behaald, voor burgers en bedrijven. Doeltreffendheid in de praktijk gaat daarbij over de vraag of het beleid heeft geleid tot de gestelde maatschappelijke doelen, doelmatigheid in de praktijk voegt daar aan toe of die maatschappelijke doelen ook met de inzet van zo min mogelijk middelen zijn behaald.

Sinds 2022 biedt de RPE ruimte aan ministers om naar een lichtere vorm van doeltreffendheid en doelmatigheid te kijken, namelijk naar '*voorwaarden voor doeltreffendheid en doelmatigheid*'. Hieronder verstaat de regelgeving rand-voorwaardelijke factoren, zoals de kwaliteit van de beleidsonderbouwing, de manier waarop de aansturing van beleid binnen een ministerie is georganiseerd of de kwaliteit van de uitvoering. De wijziging van de RPE was mede ingegeven doordat de oude regelgeving te weinig ruimte liet om nuttige evaluaties uit te voeren bij beleid dat nog recent in uitvoering was genomen of als het onderwerp het moeilijk maakte om doeltreffendheid en doelmatigheid in de praktijk te onderzoeken, zoals bijvoorbeeld bij internationale veiligheid. Enerzijds geeft de RPE uit 2022 dus ruimte aan maatwerk in evaluaties.

Anderzijds leidt deze ruimte voor maatwerk ook tot het risico dat ministers volstaan met een uitspraak die stopt bij het in kaart brengen van de voorwaarden voor doeltreffendheid en doelmatigheid, terwijl een verdere analyse die gaat over de maatschappelijke effecten voor burgers en bedrijven achterwege blijft. We wezen hier ook op in onze brief bij de invoering van de RPE 2022 (Algemene Rekenkamer, 2021b).

We concluderen ook dat er verbeteringen nodig zijn:

- De vraag wat de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid in de praktijk zijn, wordt niet in alle periodieke rapportages waar dat mogelijk is beantwoord;
- Het ontbreekt nog aan bruikbare onderliggende evaluaties waarop de periodieke rapportage zich kan baseren;
- In de huidige vorm hebben de besparingsvarianten weinig toegevoegde waarde.

In onderstaande paragrafen gaan we hier nader op in.

3.1 Inzicht in beleidsresultaten in de praktijk

3.1.1 Doeltreffendheid

Wij vinden het belangrijk dat Kamerleden, burgers, en bedrijven kunnen zien wat de resultaten van het beleid in de praktijk zijn. Periodieke rapportages zouden daarom daar zo veel mogelijk op moeten ingaan, aanvullend op wat volgens de regels verplicht is. Alhoewel dit niet altijd kan, geldt voor veel beleid dat er wel degelijk mogelijkheden zijn om dit toch in beeld te brengen.

Goed voorbeeld van een periodieke rapportage die inzicht geeft in de doeltreffendheid in de praktijk

De periodieke rapportage *Europese samenwerking in de Europese Unie (2016-2023)* van het ministerie van Buitenlandse Zaken gaat in op de Nederlandse inzet in de Europese Unie (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2025). De conclusie luidt dat Nederland in de onderzoeksperiode invloed had op het maken van beleid in de EU door actieve en gedegen inbreng, door effectieve coalities te sluiten met andere lidstaten, door invloed van de minister-president en door een sterke permanente vertegenwoordiging in Brussel. Met dit soort uitspraken gaat de periodieke rapportage in aanzienlijke mate in op de resultaten van het beleid in de praktijk.

Figuur 3 *Aandeel van 18 onderzochte periodieke rapportages met een uitspraak over doeltreffendheid in de praktijk*

Meer dan helft periodieke rapportages beoordeelt doeltreffendheid in praktijk voor aanzienlijk deel van beleid

56% van de onderzochte periodieke rapportages deed voor een aanzienlijk deel van het onderzochte beleid en het daarvoor ingezette geld een uitspraak over doeltreffendheid in de praktijk. Aanvullend deed 39% van de rapporten een uitspraak over doeltreffendheid in de praktijk voor een gedeelte van het onderzochte beleid. In 1 geval (6%) ontbreken dergelijke praktijkuitspraken. Bij elkaar opgeteld geeft dus 95% van de periodieke rapportages in ieder geval een inzicht in doeltreffendheid van beleid in de praktijk.

Als we kijken naar de vereisten uit de regelgeving, die gaan over de vraag of de rapportage een uitspraak doet over 'voorwaarden voor doeltreffendheid', zien we dat in vrijwel alle gevallen de evaluaties aan dit aspect regels voldoet. In slechts 1 geval wordt hieraan in plaats van volledig, deels voldaan.

3.1.2 Doelmatigheid

Ook voor de beantwoording van de doelmatigheidsvraag of maatschappelijke doelen met minder geld bereikt kunnen worden, of dat er met hetzelfde geld meer bereikt kan worden, vinden wij het belangrijk dat er zoveel mogelijk inzichten beschikbaar zijn over de relatie tussen geld en de resultaten in de praktijk. Met andere woorden: zijn de effecten, vaak zichtbaar voor burgers en bedrijven, tegen zo min mogelijk geld gerealiseerd?

Voorbeeld van een periodieke rapportage die inzicht geeft in de doelmatigheid in de praktijk

De periodieke rapportage *Syntheseonderzoek klimaatbeleid* van het ministerie van Klimaat en Groene Groei richt zich onder andere op de vraag of de doelen uit het Nederlandse Klimaatplan 2019 op een doelmatige manier zijn bereikt (CE Delft, 2024). Over de doelmatigheid van het beleid concludeert de periodieke rapportage dat er grote verschillen zijn tussen regelingen als het aankomt op de kosten die worden gemaakt voor het verminderen van CO_2 uitstoot. Zo is de Energie-Investeringsaftrek een relatief goedkoop instrument om CO_2 uitstoot te verminderen. Ook stelt de periodieke rapportage dat regelingen gericht op energiebesparing over het algemeen goedkoper zijn dan regelingen gericht op hernieuwbare energie.

Figuur 4 *Aandeel van 18 onderzochte periodieke rapportage met een uitspraak over doelmatigheid in de praktijk*

Minder dan kwart periodieke rapportages beoordeelt doelmatigheid in praktijk voor aanzienlijk deel van beleid

De onderzochte periodieke rapportages geven in 22% van de gevallen hier een antwoord op voor een aanzienlijk deel van het onderzochte beleid. Daarnaast doet de helft van de periodieke rapportages (50%) voor een gedeelte van het onderzochte beleid een uitspraak over doelmatigheid in de praktijk. In 28% van de periodieke

rapportages zijn dergelijke inzichten helemaal niet aanwezig. Bij elkaar opgeteld geeft dus 72% van de periodieke rapportages in ieder geval een inzicht in doelmatigheid van beleid in de praktijk.

Het aantal rapportages dat voldoet aan de vereisten om een uitspraak te doen over de 'voorwaarden voor doelmatigheid' ligt lager. 11 van de 18 periodieke rapportages (61%) voldoet volledig aan de regels. Voor het restant is dat niet of slechts gedeeltelijk het geval.

3.2 Evaluatieprogrammering

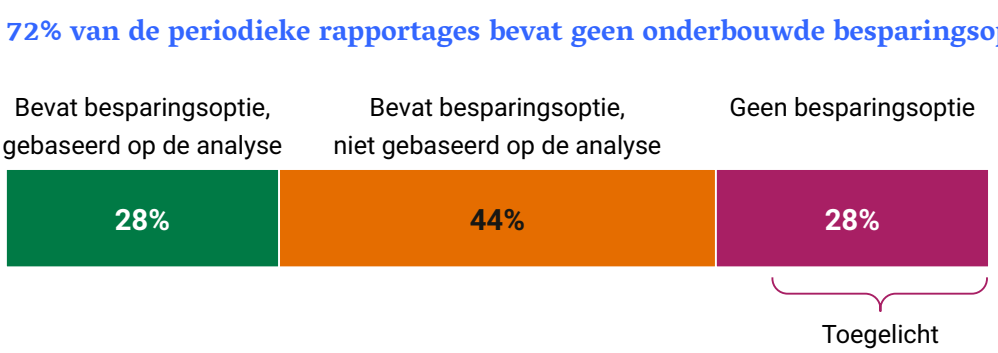
Er wordt veel geëvalueerd binnen de Rijksoverheid. De SEA's zijn een duidelijke aanwinst en maken de evaluatieprogrammering inzichtelijk. Doorgaans zijn deze agenda's goed gevuld, zoals we ook in onze brieven bij de ontwerpbegrotingen vaststelden.

Uit ons onderzoek volgt dat het nog vaak ontbreekt aan bruikbare onderliggende evaluaties om een uitspraak over doeltreffendheid en doelmatigheid in de praktijk te doen voor het gehele beleidsthema. De periodieke rapportages moeten volgens de RPE ook een overzicht bevatten van welk deel van het beleid er op dit moment te weinig bruikbare informatie beschikbaar is. Ook moet duidelijk worden hoe dit in de toekomst verbeterd kan worden. In de rapportages zagen we herhaaldelijk terugkomen dat onderliggende evaluaties van individuele instrumenten geen uitspraken bevatten over doeltreffendheid en doelmatigheid en in de toekomst op dat punt nader onderzoek nodig is. Omdat deze onderdelen nu vaak ontbreken is het niet goed mogelijk om en de doeltreffendheid en doelmatigheid voor het hele beleidsterrein goed in beeld te krijgen. Dat vinden we een gemiste kans.

3.3 Besparingsopties

Elke periodieke rapportage dient volgens de regels van de RPE 2022 in principe een besparingsoptie van 20% te bevatten. In een motie heeft de Tweede Kamer de regering begin 2026 verzocht om "periodieke rapportages consequent te benutten als instrument om politieke keuzes af te dwingen en bij elke evaluatie expliciet en volwaardige beleidsopties voor 20% uitgavenreductie voor te leggen aan de Kamer" (Tweede Kamer, 2026). In ons onderzoek hebben we onderzocht of de periodieke rapportages een 20% besparingsvariant bevatten. De regelgeving schrijft dit voor, waarbij overigens ook de mogelijkheid wordt geboden om een lager percentage aan besparingen in kaart te brengen als dat gebaseerd is op een goede inhoudelijke argumentatie.

Figuur 5 *Aandeel van 18 onderzochte periodieke rapportages met een onderbouwde besparingsoptie*

We zien dat 28% van de periodieke rapportages geen besparingsvariant bevat. In de meeste gevallen wordt dit beargumenteerd, bijvoorbeeld omdat het juridisch verplichte uitgaven betreft die voor langere tijd zijn vastgelegd. Bij 44% van de evaluaties is wel een besparingsvariant opgenomen, maar ontbreekt er een koppeling tussen de inhoud van de besparingsoptie en de uitkomsten van de periodieke rapportage. In deze gevallen bestaat de besparingsvariant uit een generieke korting op alle onderdelen van het budget, waarbij er geen onderscheid wordt gemaakt tussen verschillende beleidsonderdelen- en instrumenten (de 'kaasschaaf'). In deze gevallen worden er dus geen duidelijke keuzes gemaakt over hoe de beschikbare middelen het beste kunnen worden ingezet. Slechts 28% van de rapportages die we onderzochten bevat een besparingsvariant die ook logisch volgt uit de uitspraken die in de periodieke rapportage worden gedaan over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid.

Goed voorbeeld van een periodieke rapportage met besparingsopties die aansluiten op analyse

De periodieke rapportage Kasbeheer van het ministerie van Financiën richt zich op het schatkistbankieren en het betalingsverkeer van het Rijk (Ministerie van Financiën, 2024). Voor het onderdeel Schatkistbankieren bevat de periodieke rapportage 2 besparingsvarianten. Een daarvan luidt bijvoorbeeld om de rentes voor deelnemers te wijzigen naar de rente die het Rijk ontvangt van DNB. De opties zijn onderbouwd omdat ze logisch voortkomen uit de analyse van de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid. Ook benoemt de rapportage de risico's die met de besparingsopties zijn gemoeid. De opbrengsten die dit voor het Rijk oplevert leiden weliswaar tot een nadeel voor deelnemers, maar naar verwachting niet tot lagere deelname omdat de voorwaarden alsnog gunstiger zijn dan op de markt.

4. Gebruik van periodieke rapportages

4.1 Gebruik in de Tweede Kamer

Ondanks dat de periodieke rapportages op de genoemde onderdelen beter kunnen, leveren zij wel degelijk inzichten op over beleidsresultaten in de praktijk. De periodieke rapportage is een belangrijk instrument dat de Tweede Kamer op verschillende manieren kan gebruiken voor de invulling van haar budgetrecht en het doeltreffender en doelmatiger inzetten van publiek (belasting)geld. Maar we zien ook dat Tweede Kamer hier nog weinig gebruik van maakt (zie Figuur 6).

Uit figuur 6 blijkt dat de Tweede Kamer de periodieke rapportages meestal wel agendeert voor commissiedebatten, maar daar vervolgens geen gebruik van maakt in het debat. Soms worden er schriftelijke vragen gesteld en we zijn 1 geval tegengekomen waarin de periodieke rapportage werd gebruikt voor een motie.

Figuur 6 *Gebruik van periodieke rapportages in de Tweede Kamer*

Manier waarop de Tweede Kamer periodieke rapportages heeft behandeld

● Ja ⊗ Geen ? Op moment van beoordelen nog niet bekend

Ministerie en titel periodieke rapportage	Geagendeerd en aantal agendapunten	Genoemd in debat?	Schriftelijke vragen gesteld?	Motie ingediend?
Ministerie van Buitenlandse Zaken				
Versterken Internationale Rechtsorde	5	⊗	⊗	●
Veiligheid en Stabiliteit	⊗	⊗	⊗	⊗
Europese samenwerking in de Europese Unie	3	⊗	⊗	⊗
Ministerie van Financiën				
Kasbeheer: Schatkistbankieren en betalingsverkeer	⊗	nvt	●	⊗
Financiering Staatsschuld	⊗	nvt	⊗	⊗
Internationale crisismaatregelen tijdens de pandemie	⊗	nvt	⊗	⊗
Ministerie van Defensie				
Fleet Operational Standards &Training (FOST)	7	⊗	⊗	⊗
Militaire gezondheidszorg	10	⊗	⊗	⊗
Nederlands-Duitse samenwerking: Taurus	5	●	⊗	⊗
Veiligheid bij Defensie	●	?	?	?
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat				
Luchtvaart	24	●	●	⊗
Wegen en verkeersveiligheid	15	⊗	●	⊗
Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur				
Kennis- en innovatiebeleid	6	⊗	●	⊗
Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking				
Beleidscoherentie voor Voedselzekerheid, water en klimaat	15	⊗	⊗	⊗
Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling	?	nvt	?	?
Multilaterale samenwerking	?	nvt	?	?
Sociale vooruitgang	⊗	⊗	●	⊗
Ministerie van Klimaat en Groene Groei				
Klimaatbeleid	20	⊗	?	⊗

Een commissie van de Tweede Kamer kan in een procedurevergadering besluiten nemen over de behandeling van de periodieke rapportage. Zo kan de commissie vragen stellen over de opzet van de evaluatie en de opvolging van de aanbevelingen. Ook kan zij besluiten (een) rapporteur(s) aan te wijzen. Als de commissie daartoe besluit volgt de inhoudelijke behandeling in een commissiedebat of via schriftelijke vragen.

Wij zagen dat in 10 van de 15 gevallen waarin de Tweede Kamer een besluit heeft genomen over de behandeling van de periodieke rapportage, de betreffende commissie besloot om de periodieke rapportage te agenderen voor een commissiedebat. In 5 gevallen volgde er geen agendering in een commissiedebat. Voor de overige 3 periodieke rapportages diende de commissie hier nog een besluit over te nemen.

Als we kijken naar de commissiedebatten waarvoor de periodieke rapportages zijn geagendeerd, zien we dat de evaluatie vaak samen met een groot aantal andere stukken op de agenda staat. In de helft van de gevallen (5) is de periodieke rapportage 1 van de tenminste 10 stukken die staan geagendeerd. In slechts 2 debatten werd vervolgens daadwerkelijk gerefereerd aan de (uitkomsten van) de periodieke rapportage.

De commissies van de Tweede Kamer hebben daarnaast de mogelijkheid om vragen te stellen over de uitkomsten van de periodieke rapportage of over de manier waarop de minister in de kabinetsreactie heeft aangegeven de lessen uit de evaluatie op te volgen. Ook het aantal keer dat gebruik werd gemaakt van deze mogelijkheid is beperkt. Over 5 onderzochte periodieke rapportages stelde de betreffende Kamercommissie schriftelijke vragen. Kamerleden kunnen periodieke rapportages ook gebruiken om beleid aan te passen, bijvoorbeeld via het indienen van een motie. Bij de door ons onderzochte periodieke rapportages kwam dit slechts één keer voor.

4.2 Gebruik door ministers

In de kabinetsreacties bij de periodieke rapportages geven de ministers de (belangrijkste) conclusies en lessen weer die uit de evaluaties naar voren komen. We zagen ook dat in vrijwel alle gevallen deze reacties inhoudelijk ingaan op de lessen die uit de evaluaties komen. Meestal nemen de ministers de lessen over en kondigen zij concrete toekomstige acties aan. Dat betekent dat deze brieven potentieel nuttige informatie bevatten voor de Tweede Kamer. We hebben overigens

niet onderzocht of de ministers de genoemde acties ook daadwerkelijk in gang zetten en uitvoeren.

In hoofdstuk 3 gaven we aan welke methodologische beperkingen er kunnen zijn om beleidsresultaten in de praktijk goed te beoordelen. Een goed functionerend openbaar bestuur vraagt om transparantie over de behaalde resultaten. Maar dat maakt ook kwetsbaar voor kritiek. Want in een politiek- bestuurlijke omgeving kan het ook lastig zijn om kritisch onderzoek te doen naar de uitkomsten van het eigen beleid. Binnen deze context is het toch zaak dat ministers zich zo goed mogelijk verantwoorden en leren wat er beter kan.

De regelgeving voor periodieke rapportages biedt ruimte verschillende type evaluaties. Ministers kunnen daardoor een eigen invulling geven aan de wijze waarop ze een periodieke rapportage vormgeven. Dat maakt het bijvoorbeeld mogelijk om evaluaties beter te richten op specifieke knelpunten tijdens de uitvoering van beleid. Dergelijke evaluaties met een expliciet lerend doel kunnen waardevolle inzichten opleveren om het beleid bij te sturen. Tegelijkertijd mag aandacht voor deze aspecten niet ten koste gaan van de belangrijke vraag of beleidsresultaten in de praktijk zijn behaald. Besteding van publiek geld vraagt immers om publieke verantwoording en periodieke rapportages zijn ook bedoeld voor verantwoording richting de Tweede Kamer.

5. Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer

De minister van Financiën heeft op 22 april 2026 gereageerd op ons onderzoek naar periodieke rapportages. In paragraaf 5.1 is de volledige reactie opgenomen.
Ons nawoord is opgenomen in paragraaf 5.2. Een overzicht van onze conclusies, aanbevelingen en de reactie van de minister hierop is te vinden in bijlage 1.

5.1 Reactie van de minister van Financiën

De minister van Financiën heeft als volgt gereageerd op ons onderzoek.

“Met veel belangstelling heb ik kennisgenomen van uw conceptrapport *Evaluaties evalueren: Naar betere inzichten en effectiever gebruik van Periodieke rapportages*. Hierbij ontvangt u mijn reactie op dit conceptrapport.

Net als u onderschrijf ik het belang van beleidsevaluaties. Met het oog op een goede besteding van publieke middelen en beheersbare overheidsuitgaven is het belangrijk om zicht te hebben op de werking van beleid. *Worden doelstellingen gehaald? En hoe verhoudt dit zich tot de ingezette middelen?* Beleidsevaluaties helpen om deze vragen te beantwoorden. Dit maakt het mogelijk om beleid te blijven verbeteren en om aan de Tweede Kamer en de maatschappij te verantwoorden wat er met het ingezette beleid is bereikt. Ik ondersteun dan ook van harte uw oproep aan de Tweede Kamer om meer gebruik te maken van beleidsevaluaties.

Uw onderzoek laat zien dat de periodieke rapportages inzicht geven in de beleids-resultaten maar dat verbeteringen nodig zijn. Zo concludeert u bijvoorbeeld dat meer inzicht in de gerealiseerde doelmatigheid mogelijk is, en dat het onderliggende

evaluatiemateriaal voor periodieke rapportages vaak nog onvolledig is. Ik deel deze conclusies.

Momenteel laat ik de Regeling periodiek evaluatieonderzoek (RPE) evalueren. Deze evaluatie moet ook concrete verbeteropties opleveren. Naar aanleiding van uw onderzoek en deze evaluatie zal ik bezien of en op welke punten de RPE aangepast moet worden om het evaluatiestelsel verder te verbeteren.

Zoals u verzoekt in uw brief van 14 april jl. ga ik in de bijgevoegde tabel in op de specifieke aanbevelingen die u in het rapport doet."

5.2 Nawoord

De minister van Financiën deelt onze conclusies en zegt toe dat hij onze aanbevelingen meeneemt in de evaluatie van de RPE. Wij volgen de evaluatie en eventuele aanpassingen van de RPE met interesse.

De minister van Financiën kan – vooruitlopend op de evaluatie van de RPE – de verbetermogelijkheden voor periodieke rapportages ook nu al bij ministers onder de aandacht brengen. De huidige regelgeving biedt daarvoor alle ruimte.

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht conclusies, aanbevelingen en reactie minister van Financiën

Conclusie	Aanbevelingen	Reactie minister van Financiën
1. Periodieke rapportages geven inzichten in de beleidsresultaten in de praktijk, maar verbeteringen zijn nodig: • Het ontbreekt nog aan bruikbare onderliggende evaluaties waarop de periodieke rapportage zich kan baseren; • In de huidige vorm hebben de besparingsvarianten weinig toegevoegde waarde.	1. Besteed bij de evaluatie en mogelijke herziening van de RPE in het bijzonder aandacht aan de 20%-besparingsvariant: op welke manier kan de minister besparingsopties zinvol opstellen en gebruiken? We zien op basis van ons onderzoek de volgende denkrichtingen: • Laat de 20%-besparingsvariant beter aansluiten op inzichten over doeltreffendheid en doelmatigheid in de praktijk. • Betrek de politiek-bestuurlijke context bij het bepalen van de wenselijkheid van een besparings- of intensiveringsoptie.	Het onderzoek van de Algemene Rekenkamer laat zien dat de periodieke rapportages inzicht geven in de beleidsresultaten maar dat verbeteringen nodig zijn. Zoals ik eerder in het kader van de motie-Van Eijk aan de Tweede Kamer heb toegezegd, laat ik het functioneren van de besparingsvariant onderzoeken in de evaluatie van de RPE. Hierbij zullen de door u aangereikte onderzoeksresultaten en denkrichtingen worden betrokken. Voor een begrotingsproces gericht op een doelmatige besteding van de beschikbare middelen en voor het budgetrecht van de Kamer is er een brede behoefte aan doelmatige beleidsopties. Op basis van de evaluatie van de RPE en uw aanbevelingen wil ik bezien op welke wijze het beste in de behoefte aan opties voor meer doelmatigheid en besparingen in den brede voorzien kan worden.
2. De regelgeving voor periodieke rapportages biedt ruimte voor een zekere flexibiliteit en voor verschillende type evaluaties. Dat maakt het voor ministers bijvoorbeeld mogelijk om evaluaties beter te richten op specifieke knelpunten tijdens de uitvoering van beleid. De vraag wat de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid in de praktijk zijn, wordt niet in alle periodieke rapportages beantwoord waar dat mogelijk is.	2. Breng actief bij ministers onder de aandacht dat de huidige regelgeving ruimte biedt voor flexibiliteit en voor verschillende typen evaluaties: • Het uitgangspunt van een periodieke rapportage moet zijn om zoveel mogelijk uitspraken te doen over de praktijk. • Als er onvoldoende onderliggend materiaal beschikbaar is kan ook nieuw onderzoek uitgevoerd worden. • Evaluaties naar knelpunten in de uitvoering en/of veranderingen van beleid. • Streef naar toegankelijke, kritische en beknopte periodieke rapportages met onderbouwde besparingsvarianten, die het gebruik door de Tweede Kamer kunnen bevorderen.	Periodieke rapportages dienen zo veel mogelijk inzicht te geven in de doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid. Dit is het uitgangspunt van de RPE. Het onderzoek laat zien dat dit beter kan. De evaluatie van de RPE is gericht op concrete verbeteropties. Naar aanleiding van uw onderzoek en de evaluatie van de RPE zal ik bezien of en op welke punten de RPE aangepast moet worden en hoe de door u genoemde flexibiliteit beter benut kan worden, bijvoorbeeld door dit meer onder de aandacht te brengen.

Bijlage 2 Literatuur

Publicaties

Algemene Rekenkamer, 2021a: *Inzicht in Kwaliteit, operatie geslaagd?* Algemene Rekenkamer 2021.

Algemene Rekenkamer, 2021b: *Brief Advies concept Regeling periodiek evaluatie-onderzoek*. Algemene Rekenkamer 8 juli 2021.

CE Delft, 2024: *Syntheseonderzoek klimaatbeleid. Reconstructie beleidstheorie en inzicht in doeltreffendheid en doelmatigheid van het huidige klimaatbeleid*. CE Delft april 2024.

Minister van Financiën, 2024: *Brief versterking evaluatiestelsel* Tweede Kamer, vergaderjaar 2024-2025, 31 865, nr. 267.

Ministerie van Financiën, 2024: *Periodieke rapportage Kasbeheer Artikel 12 van Hoofdstuk IX (Financiën en nationale schuld) van de Rijksbegroting*. Ministerie van Financiën, 1 oktober 2024.

Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2025: *Europese samenwerking in de Europese Unie (2016-2023*). Ministerie van Buitenlandse Zaken, mei 2025.

Tweede Kamer, 2023a: *Motie van de leden Van Vroonhoven/Vermeer over doorlichting van de Rijksuitgaven*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2023-2024, 36 470, nr. 6.

Tweede Kamer, 2023b: *Brief van de commissie voor de Rijksuitgaven over uitwerking van de motie Van Vroonhoven/Vermeer.* Tweede Kamer, vergaderjaar 2023-2024, 31 865, nr. 246.

Tweede Kamer 2025: *Handreiking Periodieke Rapportages*, Tweede Kamer 2025.

Tweede Kamer 2026: *Motie van het lid Van Eijk over 20% besparingsopties bij periodieke rapportages* Tweede Kamer, vergaderjaar 2025-2026, 31 865, nr. 295.

Regelgeving

Regeling periodiek evaluatieonderzoek 2022. Regeling van de Minister van Financiën van 11 juli 2022, houdende regels voor periodiek evaluatieonderzoek 2022.

Bijlage 3 Methodologische verantwoording

Onderzoeksvragen

Hoofdvraag: In welke mate voldoet de periodieke rapportage als evaluatie-instrument van de minister?

Deelvraag 1: Voldoet de periodieke rapportage van de minister aan de kwaliteitseisen uit de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek?
Deelvraag 2: Gebruikt de minister de uitkomsten van de periodieke rapportage om het betreffende beleid aan te passen?
Deelvraag 3: Op welke manier maakt de Tweede Kamer gebruik van de uitkomsten van de periodieke rapportage voor het vervullen van het budgetrecht?

Normen

In dit onderzoek hebben we getoetst in hoeverre de onderzochte periodieke rapportages voldoen aan de normen die wij hebben vastgesteld. Daarmee is dit een toetsend onderzoek. Bij onderzoeken door de Algemene Rekenkamer volgen we de internationale principes van rekenkameronderzoek (IFPP). Deze principes hebben onder meer betrekking op onafhankelijkheid, transparantie en integriteit (zie www.issai.org).

De onder deelvraag 1 gehanteerde normen vormen een vertaling van de vereisten uit de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE) 2022. Voor deelvraag 2 hanteerden we de volgende normen:

- De minister geeft in de begeleidende brief aan de Tweede Kamer een volledig beeld van de lessen van de periodieke rapportage;
- De reactie van de minister bevat een inhoudelijke reflectie op hoe volgens de periodieke rapportage de doelmatigheid en doeltreffendheid kan worden verhoogd (‘lessen’);
    - Indien de minister de ‘lessen’ overneemt/deelt, onderneemt de minister acties naar aanleiding van de periodieke rapportage.
    - Indien de minister de ‘lessen’ niet overneemt, beargumenteert de minister waarom dit het geval is.

Onderzoeksaanpak

- We hebben een selectie van de periodieke rapportages onderzocht die zijn uitgebracht in 2024 en 2025. De selectie kwam tot stand na een bestuurlijke afweging. Selectiecriteria waren bestuurlijke relevantie, financieel belang en

aansluiting bij het thema van het verantwoordingsonderzoek ‘veiligheid’ van het in de periodieke rapportages onderzochte beleid.

- Dit leidde tot een initiële selectie van 26 periodieke rapportages die voor 2024 en 2025 in de evaluatieplanningen van de ministeries waren opgenomen. Uiteindelijk bedraagt het totaal onderzochte periodieke rapportages 18, omdat gedurende de uitvoering bleek dat een aantal periodieke rapportages vertraagd was en niet in 2025 zijn uitgebracht (zie bijlage 4).
- De betreffende periodieke rapportages zijn onderzocht, net als de bijgaande brieven waarin de ministers de Tweede Kamer informeren over de onderzoeks-opzet (‘Harbersbrieven’) en kabinetsreacties. Voor elke periodieke rapportage is er een interview afgenomen met de belangrijkste betrokkenen vanuit de beleidsdirectie en de directie financieel-economische zaken (FEZ). In het geval er sprake was van uitvoering door een interne evaluatiedienst (BHOS en BZ) zijn deze onderzoekers ook betrokken bij de interviews. Deze interviews hadden als primaire doel om een beter begrip te ontwikkelen van inhoud en gebruik van de individuele periodieke rapportages door ministeries en vormden in de meeste gevallen geen directe input voor de normtoetsing.
- Daarnaast zijn er achtergrondgesprekken gevoerd met experts op het gebied van beleidsevaluaties, met medewerkers van het DG Rijksbegroting van het ministerie van Financiën en met enkele medewerkers van de Dienst Analyse en Onderzoek van de Tweede Kamer. Deze gesprekken zijn niet gebruikt voor de beoordeling van de individuele periodieke rapportages, maar zijn wel gebruikt om een beter inzicht te verkrijgen van de context waarbinnen de periodieke rapportages zijn uitgevoerd en gebruikt. Hetzelfde geldt voor een grootschaligere interactieve bijeenkomst die we hebben gehouden met medewerkers van beleidsdirecties en financieel-economische zaken (FEZ) van ministeries.
- Bij het onderzoek vormden de te toetsen normen het uitgangspunt om te bepalen in welke mate de periodieke rapportage voldoet als evaluatie-instrument van de minister. De normen zijn gebaseerd op de RPE. De uiteindelijk uitkomsten van de normtoetsing voor de ’periodieke rapportages zijn tot stand gekomen op basis van beoordeling door meerdere onderzoekers. Op deze manier hebben we ervoor gezorgd dat de verschillen tussenin toetsing zijn gebaseerd op verschillen tussen de periodieke rapportages, en niet door verschillende interpretaties van de onderzoekers. Hierbij merken we op dat we slechts hebben gekeken naar de inzichten die de periodieke rapportages bieden en niet de kwaliteit van de onderliggende studies hebben onderzocht.

Appreciatie beleidsresultaten in de praktijk

In aanvulling op de toets aan de RPE vereisten, hebben we ook geïnventariseerd in hoeverre er in de periodieke rapportage daadwerkelijk uitspraken worden gedaan over doeltreffendheid en doelmatigheid in de praktijk. Deze appreciatie van de inzichten over beleidsresultaten in de praktijk is geen onderdeel van de normtoets aan de RPE vereisten en vormt een aanvullende inventarisatie. Onder uitspraken over beleidsresultaten in de praktijk verstaan we uitspraken:

1. waarin een (plausibele) koppeling wordt gemaakt tussen de mate waarin de beleidsdoelen (vaak op effectniveau) zijn gerealiseerd en het daarvoor ingezette beleid en die tevens
2. betrekking hebben op het geheel of een groot deel van het ingezette beleid en daarmee gepaarde budgettaire beslag

Dit leidt tot het volgende onderscheid ten aanzien van uitspraken over doeltreffendheid en doelmatigheid in de praktijk.

Doeltreffendheid:

- Aanzienlijk: De periodieke rapportage doet uitspraken over doeltreffendheid waarin een (plausibele) koppeling wordt gemaakt tussen het ingezette beleid en de mate waarin de geformuleerde beleidsdoelen zijn gerealiseerd. Deze uitspraak heeft betrekking op het gehele of een groot deel van het budgettaire beslag van de periodieke rapportage.
- Gedeeltelijk: De periodieke rapportage doet uitspraken over doeltreffendheid waarin een (plausibele) koppeling wordt gemaakt tussen het ingezette beleid en de mate waarin de geformuleerde beleidsdoelen zijn gerealiseerd, maar dit betreft slechts een deel van het budgettaire beslag van de periodieke rapportage.
- Geen: De periodieke rapportage doet geen uitspraken over doeltreffendheid waarin een (plausibele) koppeling wordt gemaakt tussen het ingezette beleid en de mate waarin de geformuleerde beleidsdoelen zijn gerealiseerd gekoppeld aan tenminste een deel van het budgettaire beslag van de periodieke rapportage.

Doelmatigheid:

- Aanzienlijk: De periodieke rapportage doet uitspraken over doelmatigheid waarin een (plausibele) koppeling wordt gemaakt tussen het ingezette beleid en de mate waarin de geformuleerde beleidsdoelen zijn gerealiseerd met inzet van zo min mogelijk middelen. Deze uitspraak heeft betrekking op het gehele of een groot deel van het budgettaire beslag van de periodieke rapportage.
- Gedeeltelijk: De periodieke rapportage doet uitspraken over doelmatigheid waarin een (plausibele) koppeling wordt gemaakt tussen het ingezette beleid en de mate

waarin de geformuleerde beleidsdoelen zijn gerealiseerd met inzet van zo min mogelijk middelen, maar dit betreft slechts een deel van het budgettaire beslag van de periodieke rapportage.

- Geen: De periodieke rapportage doet geen uitspraken over doelmatigheid waarin een (plausibele) koppeling wordt gemaakt tussen het ingezette beleid en de mate waarin de geformuleerde beleidsdoelen zijn gerealiseerd met inzet van zo min mogelijk middelen gekoppeld aan tenminste een deel van het budgettaire beslag van de periodieke rapportage

Bijlage 4 Onderzochte periodieke rapportages

Ministerie	Rapportages
Ministerie van Buitenlandse Zaken	• Versterken Internationale Rechtsorde • Veiligheid en Stabiliteit • Europese samenwerking in de Europese Unie
Ministerie van Financiën	• Kasbeheer: Schatkistbankieren en betalingsverkeer • Financiering Staatsschuld • Internationale crisismaatregelen tijdens de pandemie
Ministerie van Defensie	• Fleet Operational Standards &Training (FOST) • Militaire gezondheidszorg • Nederlands-Duitse samenwerking: Taurus • Veiligheid bij Defensie
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	• Luchtvaart • Wegen en verkeersveiligheid
Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur	• Kennis- en innovatiebeleid
Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking	• Beleidscoherentie voor Voedselzekerheid, water en klimaat • Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling • Multilaterale samenwerking • Sociale vooruitgang
Ministerie van Klimaat en Groene Groei	• Klimaatbeleid

De volgende periodieke rapportages maakten aanvankelijk wel deel uit van deze selectie, maar zijn niet onderzocht omdat tijdens de uitvoering bleek dat zij niet zoals gepland in 2025 worden gepubliceerd, maar daarna:

Ministerie	Rapportages
Ministerie van Justitie en Veiligheid	• Nationale Veiligheid - Contraterrorisme
Ministerie van Asiel en Migratie	• Toegang, toelating en opvang vreemdelingen
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	• Openbaar vervoer en spoor • Omgevingsveiligheid
Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur	• Land- en tuinbouw

Bijlage 5 Eindnoot

1. Voor dit onderzoek zijn periodieke rapportages geselecteerd die in de jaren 2024-2025 zijn gepubliceerd conform de RPE 2022 (zie bijlage 3). Er zijn echter ook vier casussen opgenomen die onder de voorganger ‘beleidsdoorlichting’ vallen, te weten Fleet Operational Standards &Training (FOST), Militaire gezondheidszorg en Nederlands-Duitse samenwerking van het Ministerie van Defensie en Wegen en Verkeersveiligheid van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Bij de toets of deze beleidsdoorlichtingen uitspraken bevatten over (voorwaarden voor) doeltreffendheid en doelmatigheid hanteren we normen die volgen uit de RPE 2022.

Algemene Rekenkamer
Postbus 20015
2500 EA Den Haag
(070) 342 44 00
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl

De tekst in dit document is vastgesteld op 12 mei 2026. Dit document is op 20 mei 2026 aangeboden aan de Tweede Kamer.

Den Haag, mei 2026